

Ks. Lucjan Balter SAC

NADZWYCZAJNY SZAFARZ EUCHARYSTII

Zagadnienie szafarza Eucharystii, dosyć jasno ustawione w dokumentach soborowych i posoborowych, zostało poddane analizie w krótkim artykule ks. K. Hoła, opublikowanym w drugiej połowie 1977 r. na łamach *Ruchu Biblijnego i Liturgicznego*¹. Autor artykułu opierając się na wypowiedzi H. Vorgrimlera z 1967 r., który z tekstów soborowych wyciągał wniosek, iż „diakona nie będzie można określać mianem szafarza nadzwyczajnego chrztu i Komunii św.”², zauważa, że w rzeczy samej orzeczenie Konstytucji dogmatycznej o Kościele dotyczące diakonów „skłaniać będzie teologów do wniosku, że w nowym prawodawstwie kościelnym, którego skodyfikowanie jest obecnie dopiero na etapie przygotowawczym, diakon zostanie, b y ć m o ż e (podkreślenie moje, L. B.), uznany za szafarza zwyczajnego Komunii św., w każdym zaś razie nie będzie uważany za szafarza nadzwyczajnego”³. Zaraz jednak dodaje, że sprawa ta domaga się „gruntowniejszego rozpatrzenia”; trzeba bowiem będzie „najpierw przeanalizować i sprecyzować pojęcie szafarstwa nadzwyczajnego w odniesieniu do funkcji diakona w akcie udzielania Komunii św., a następnie dopiero rozwiązać problem, czy i w jakiej mierze stanowisko tradycyjne jest do utrzymania, czy też winno ulec zmianie”⁴.

Po zasygnalizowaniu sześciu świadectw tradycji kościelnej mówiących o diakonie jako szafarzu Eucharystii, ks. K. Hoła wymienia trzy fakultatywne warunki, pod którymi wolno było diakonowi udzielać Komunii św., oraz stwierdza, że skoro Sobór Watykański II warunków tych nie uwzględnia, można by stąd wnioskować, że „diakon nie jest już szafarzem nadzwyczajnym Komunii św. w takim znaczeniu. Gdyby jednak ktoś uparł się pojmować szafarstwo nadzwyczajne diakona w akcie udzielania Komunii św. w tym znaczeniu, że jest on zastępcą kapłana i biskupa, to należałoby oczywiście dalej nazywać go szafarzem nadzwyczajnym Komunii św.”⁵. Ks. Hoła dostrzega tu pewną analogię z tytułami uniwersyteckimi: profesor „zwyczajny” i „nadzwyczajny”, które — jego zdaniem — są „niezgodne z duchem języka polskiego” i dlatego opacznie rozumiane przez ludzi niewykształconych. Wyciąga zatem „ostateczny wniosek, że na przyszłość byłoby lepiej z określenia tego i w ogóle z rozróżnienia szafarza zwy-

¹ Por. Ks. K. Hoła, *Diakon jako szafarz Komunii świętej*, RBL 30 (1977) 202—205.

² H. Vorgrimler, *Kommentar zu Artikel 29 der Dogmatischen Konstitution über die Kirche*, w: LThK, *Das Zweite Vatikanische Konzil*, T. I, Freiburg im Br. 1967, s. 259; ks. K. Hoła, art. cyt., s. 202.

³ Ks. K. Hoła, tamże.

⁴ Tamże, s. 202—203.

⁵ Tamże, s. 204.

czajnego i nadzwyczajnego w odniesieniu do udzielania Komunii św. zrezygnować”⁶.

Gdyby wniosek ten został przez Autora wysunięty tuż po Soborze, można by Mu było nawet pogratulować. Ale obecnie, gdy dokumenty kościelne jasno tę rzecz ustawiają, wniosek ks. Hoły budzi sprzeciw. By nie polemizować tylko z Autorem, samo zaś zagadnienie właściwie naświetlić, sięgnijmy do odnośnych tekstów.

I. DIAKON JAKO SZAFARZ EUCHARYSTII

Postawmy najpierw pytanie: jak się przedstawia sprawa szafarstwa Eucharystii w przypadku diakona? Co mówią na ten temat współczesne dokumenty kościelne?

Podstawową i normatywną zarazem dla współczesnego ustawienia roli diakona w Kościele jest Konstytucja dogmatyczna *Lumen gentium*, która omawia kolejno funkcje biskupa, prezbitera i diakona⁷. Biskup, zgodnie z nauką Soboru, jest „szafarzem łaski najwyższego kapłaństwa szczególnie co do Eucharystii, którą sam ofiaruje albo o której ofiarowanie się troszczy” (KK, 26). Pomocnikami, współpracownikami oraz przedstawicielami biskupa, uobecniającymi go w „poszczególnych, lokalnych zgromadzeniach wiernych” (KK, 28) są prezbiterzy, którzy sprawują Najśw. Ofiarę w imieniu i w zastępstwie (in persona) samego Chrystusa. Na jeszcze niższym szczeblu hierarchii stoją diakoni, którzy „służą Ludowi Bożemu w łączności z biskupem i jego kapłanami. Zadaniem diakona, stosownie do tego, co mu wyznaczy kompetentna władza, jest uroczyste udzielanie chrztu, przechowywanie i rozdzielanie Eucharystii, asystowanie i błogosławienie w imieniu Kościoła związkom małżeńskim, udzielanie wiatyku umiერającym, czytanie wiernym Pisma świętego, nauczanie i napominanie ludu, przewodniczenie nabożeństwu i modlitwie wiernych, sprawowanie sakramentaliów, przewodniczenie obrzędowi żałobnemu i pogrzebowemu” (KK, 29).

Konstytucja soborowa biorąc ponadto pod uwagę aktualną sytuację Kościoła zapowiada możliwość ustanowienia stałego diakonatu⁸, wprowadzonego faktycznie w 1967 r. Motu Proprio *Sacrum Diaconatus Ordinem*⁹. Ten ostatni dokument papieski, powołując się na Sobór Watykański II, wymienia aż 11 funkcji, jakie Ordynariusz miejsca może zlecić diakonowi, a wśród nich na trzecim miejscu: „przechowywanie Eucharystii, udzielanie sobie i innym, zanoszenie Jej jako Wiatyku umierającym oraz udzielanie ludowi eucharystycznego błogosławieństwa świętą puszką” (pod-

⁶ Tamże, s. 205.

⁷ Por. KK, 26—29.

⁸ Por. KK, 29.

⁹ Por. AAS 59 (1967) 697—704.

kreślenie moje, L. B.). Wypada podkreślić, że w omawianym dokumencie chodzi wprost o tzw. diakonów stałych. Również wydana w tym samym roku Instrukcja św. Kongregacji Obrzędów *Eucharisticum Mysterium* wzmiankuje o diakonie jako szafarzu Komunii św. Po stwierdzeniu, że „do kapłana celebrującego należy na pierwszym miejscu rozdzielanie Komunii św.”, Instrukcja ta dodaje: „Inni zaś kapłani lub diakoni, zależnie od potrzeby, niech pomogą celebransowi”¹⁰.

Nowy Mszał Rzymski, wydany powagą pap. Pawła VI w 1969 r., stwierdza po prostu, że diakon asystujący kapłanowi podczas Mszy św. „przyjmuje Komunię św. pod dwiema postaciami, a następnie pomaga kapłanowi w udzielaniu Komunii św. wiernym”¹¹. On też dokonuje puryfikacji naczyń świętych¹². Podczas Mszy św. koncelebrowanej diakon służy przy kielichu podając koncelebransom Krew Najśw. do picia¹³. Jeżeli wierni przyjmują Komunię św. pod dwiema postaciami, diakon podaje kielich wiernym¹⁴.

Znacznie szerzej zagadnienie funkcji diakona przy sprawowaniu Eucharystii omawia nowy Rytuał Rzymski w części noszącej tytuł: *De Sacra Communionem et de Cultu Mysterii Eucharistici extra Missam*. Rytuał stwierdza najpierw, że „udzielanie Komunii św. wiernym, którzy o nią proszą, należy w pierwszym rzędzie do obowiązków kapłana i diakona. Wypada więc, by oni dla spełniania tej czynności związanej ze swymi święczeniami poświęcali tyle czasu, ile wierni potrzebują”¹⁵. W dalszym ciągu tenże Rytuał podkreśla, iż zwyczajnym szafarzem (minister ordinarius expositionis) wystawienia Najśw. Sakramentu jest „kapłan lub diakon, który przy końcu adoracji, zanim schowa Sakrament, udziela Nim ludowi błogosławieństwa”¹⁶. Rytuał rozszerza przy tym kompetencje przyznane diakonom wspomnianym wyżej Motu Proprio *Sacrum Diaconatus Ordinem*, albowiem stwierdza wyraźnie, że diakon może udzielać błogosławieństwa nie tylko Puszka, ale także Monstrancją¹⁷. Podstawę prawną tych kompetencji diakona stanowi fakt, iż jest on szafarzem z w y c z a j n y m Eucharystii.

Będąc szafarzem zwyczajnym, diakon z samej natury swoich święceń pozostaje pomocnikiem biskupa lub kapłana. Jest szafarzem pomocniczym i zastępczym. Wyjaśnia to św. Kongregacja Sakramentów i Kultu Bożego odpowiadając na wątpliwości dotyczące

¹⁰ *Eucharisticum Mysterium* nr 31; AAS 59 (1967) 539—573.

¹¹ *Institutio Generalis Missalis Romani*, nr 137.

¹² Por. tamże, nr 138.

¹³ Por. tamże, nr 201 nn.

¹⁴ Por. tamże, nr 244 nn.

¹⁵ *Rituale Romanum ex decreto Sacrosancti Oecumenici Concilii Vaticani II instauratum, auctoritate Pauli PP. VI promulgatum*. De Sacra Communionem et de Cultu Mysterii Eucharistici extra Missam, Polygl. Vat. 1973, nr 17.

¹⁶ Tamże, nr 91.

¹⁷ Por. tamże, nr nr 92, 99, 100.

posługi diakona we wspólnocie księży¹⁸. Chodzi mianowicie o to, że chociaż Rytuał nie stawia wprost warunku: „w braku kapłana”, warunek ten jest domniemany. Jeżeli zatem są obecni księża, diakon — „szafarz zwyczajny wystawienia Najśw. Sakramentu”¹⁹ — nie powinien udzielać błogosławieństwa eucharystycznego, albowiem nie powinien wykonywać w obecności kapłanów funkcji przewodniczącego zgromadzenia liturgicznego. Może natomiast głosić słowo Boże — także w obecności księży, udzielać Komunii św., itp. Jest bowiem, jak podkreśla to Kongregacja, „szafarzem zwyczajnym (minister ordinarius) słowa Bożego, chrztu św. oraz Komunii św.”²⁰.

W świetle przytoczonych tekstów problem szafarstwa diakona w posłudze eucharystycznej nie budzi zatem cienia wątpliwości.

II. AKOLITA I INNI „NADZWYCZAJNI” SZAFARZE EUCHARYSTII

Przytoczone wyżej dokumenty kościelne mówią jeszcze coś więcej. Zwłaszcza ostatnie z nich nie tylko posługują się tradycyjnym rozróżnieniem szafarza „zwyczajnego” i „nadzwyczajnego”, ale przenoszą wprost warunki, pod jakimi dawniej diakon mógł wypełniać posługę eucharystyczną, na akolitę, a częściowo także na inne osoby. Podstawę prawną dla takiego ujęcia przez nie problemu stanowi Motu Proprio Pawła VI *Ministeria quaedam* z 1972 r.²¹

Znosząc dawne święcenia niższe wraz z subdiakonatem i wprowadzając na ich miejsce posługi lektora i akolity pap. Paweł VI nadał we wspomnianym dokumencie tym ostatnim posługom nowe znaczenie. Zgodnie z postanowieniem papieża, akolita ma być pomocnikiem diakona i sługą kapłana. Do jego podstawowych zadań należy usługiwanie diakonowi oraz kapłanowi podczas czynności liturgicznych, a także udzielanie, w charakterze „szafarza nadzwyczajnego (qua ministri extraordinarii) Komunii św., ilekroć szafarze, o których mówi kan. 845 KPK, są nieobecni, bądź też ze względu na stan zdrowia, podeszły wiek lub prace duszpasterskie nie mogą tego uczynić, albo też ilekroć tak dużo wiernych przystępuje do Stołu Pańskiego, że sprawowanie Mszy św. zanadto by się przedłużyło. W nadzwyczajnych okolicznościach można także powierzyć akolicie zadanie wystawienia Najśw. Sakramentu do publicznej adoracji oraz schowania Sanctissimum, jednak bez udzielenia wiernym błogosławieństwa”²².

Ustanowiony mocą omawianego dokumentu *Obrzęd wprowadzenia w posługę Akolitów* akcentuje wspomniane wyżej zadania. Biskup

¹⁸ Por. *De muneribus diaconi in communitatibus sacerdotum*, „Notitiae” 12 (1976) 46—47.

¹⁹ „... diaconus, minister ordinarius in expositione SS. mi Sacramenti...” Tamże, s. 47.

²⁰ Tamże.

²¹ Por. AAS 64 (1972) 529—534; lub „Notitiae” 9 (1973) 4—8.

²² *Ministeria quaedam*, nr VI.

przemawiając do kandydatów na akolitów wypowiada m. in. następujące słowa: „Wybrani na urząd Akolity, będziecie mieli w szczególny sposób udział w tajemnicy Kościoła, którego szczytem i źródłem jest Eucharystia, którą Lud Boży buduje i wzrasta. Wam bowiem powierza się zadanie, byście służyli pomocą kapłanom i diakonom w wypełnianiu ich zadań i byście jako szafarze nadzwyczajni (podkreślenie moje, L. B.) rozdzielali wiernym, także chorym, Komunię świętą”²³. Cytowany Obrzęd zaznacza ponadto, że „Biskup może zlecić, aby Akolita, który stał się nadzwyczajnym szafarzem Eucharystii, udzielał wiernym Komunii św. podczas Mszy wprowadzenia w postugę”²⁴.

Aplikując powyższe decyzje Stolicy św. do warunków polskich Konferencja Episkopatu Polskiego podała w swoim czasie pewne ograniczenia nie naruszające w niczym istoty rzeczy. Oto interesujący nas fragment odnośnej Instrukcji: „Do akolity jako szafarza nadzwyczajnego należy udzielanie Komunii świętej w wypadku, gdy ci, którzy są do tego obowiązani na podstawie kan. 845, albo nie mogą tego obowiązku wypełnić z powodu choroby czy podeszłego wieku, albo zajęci są inną posługą duszpasterską, albo też gdy liczba przystępujących do Komunii świętej jest tak wielka, że odprawianie Mszy świętej zbyt długo by się przedłużyło. Akolicie można w wyjątkowych okolicznościach zlecić dokonanie wystawienia Najśw. Sakramentu oraz repozycji. Nie może on jednak udzielić błogosławieństwa Najśw. Sakramentem. Z uwagi jednak na charakter naszego duszpasterstwa biskupi polscy nie zezwalają akolicie na wykonywanie powyższych uprawnień dotyczących Eucharystii”²⁵.

Nowa struktura posług w Kościele zmusiła Kongregację Kultu Bożego do wprowadzenia niezbędnych uzupełnień i zmian w Mszału Rzymskim²⁶, a z biegiem czasu do ponownego wydania tegoż Mszału. We *Wprowadzeniu Ogólnym* do nowego Mszału opuszczono niektóre partie dotyczące posługi subdiakona²⁷, w innych zaś na miejsce subdiakona wprowadzono akolitę. W ten sposób np. w nr 65 *Wprowadzenia* czytamy: „Akolitę ustanawia się, aby służył ołtarzowi oraz był pomocą kapłanowi i diakonowi. Do podstawowych jego zadań należy przygotowywanie ołtarza i naczyń świętych oraz udzielanie wiernym Eucharystii; której jest szafarzem nadzwyczajnym (podkreślenie moje, L. B.)”.

²³ *Rituale Romanum* etc. De Institutione Lectorum et Acolythorum, de admissione inter candidatos ad Diaconatum et Presbyteratum, de sacro Caelibatu amplectendo, Typ. Polygl. Vat. 1972, s. 22.

²⁴ Tamże, s. 24.

²⁵ Instrukcja Episkopatu Polski w sprawie posług oraz święceń udzielanych w Seminarjach Duchownych, z dn. 25. I. 1973 r., nr 15: „Wiad. Arch. Gnieźnieńskiej” 28 (1973) 131—133.

²⁶ Por. *Variationes in Institutionem Generalem Missalis Romani inducendae*, „Notitiae” 9 (1973) 34—38.

²⁷ Nr nr 142—152.

Nowo wydany Mszał Rzymski konsekwentnie realizuje powyższą zasadę. Podkreśla, że obowiązkiem akolity jest odniesienie po Komunii naczyń świętych do kredencji oraz ich oczyszczenie²⁸, a także usługiwanie celebransowi, jeśli udziela on Komunii św. pod dwiema postaciami²⁹. W tym ostatnim przypadku akolita usługuje zazwyczaj przy kielichu, podając go wiernym do picia lub celebransowi, o ile udziela on Komunii św. przez zanurzenie.

Również Rytuał Rzymski omawiając szafarza Komunii św. stwierdza, że poza kapłanem i diakonem, którzy udzielają Komunii św. „z obowiązku”, „prawnie ustanowiony akolita jako szafarz nadzwyczajny może udzielać Komunii św., ilekroć brak jest kapłana lub diakona, albo utrudnia im spełnienie tej posługi choroba, podeszły wiek lub duszpasterskie obowiązki, albo kiedy liczba wiernych przyśpieszających do Stołu Pańskiego jest bardzo wielka, przez co celebra Mszy św. lub innej świętej czynności zbyt długo trwa”³⁰. Co więcej, Rytuał Rzymski przyznaje także akolicie oraz „nadzwyczajnemu szafarzowi Komunii św.” prawo wystawienia Najśw. Sakramentu do publicznej adoracji i schowania Sanctissimum, w braku kapłana lub diakona, zaznaczając jednak przy tym, że mogą oni „dokonać wystawienia przez otwarcie tabernakulum, a także, jeśli okoliczności tego wymagają, postawić puszkę na ołtarzu lub włożyć Hostię do monstrancji. Na końcu adoracji chowają Sakrament w tabernakulum. Nie wolno im natomiast udzielać błogosławieństwa Najświętszym Sakramentem”³¹.

W ostatnim z przytoczonych dokumentów pojawił się nowy termin: „nadzwyczajny szafarz Komunii św.”. Jak z kontekstu wynika, jest to osoba nie dorównująca akolicie, ale zrównana z nim w pełnieniu niektórych posług, a więc będąca razem z akolitą, choć na innym nieco szczeblu, nadzwyczajnym szafarzem Eucharystii. Miarodajne wyjaśnienia dotyczące tego terminu oraz funkcji przysługujących określonej nim osobie podaje Instrukcja św. Kongregacji Sakramentów *Immensae caritatis* z 29. I. 1973 r., rozszerzająca wiernym dostęp do Eucharystii.

W trosce o dobro duchowe Ludu Bożego Instrukcja łągodzi zasady dotyczące postu eucharystycznego, uwzględnia możliwość dwukrotnego przyjmowania Komunii św. tego samego dnia, omawia zasady podawania Eucharystii do rąk wiernym, przede wszystkim zaś wprowadza możliwość ustanowienia nowych jeszcze „szafarzy nadzwyczajnych Komunii św.”, których posługa może się okazać wielce pożyteczna, a nawet nieodzowna zarówno podczas Najśw. Ofiary (wielki napływ

²⁸ Por. nr nr 204, 238.

²⁹ Por. nr nr 244—252. Z kontekstu nie wynika, by akolita nie mógł tej funkcji spełniać w obecności diakona.

³⁰ *Rituale Romanum* etc. De Sacra Communione..., nr 17.

³¹ Tamże, nr 91.

wiernych, bądź też jakieś inne szczególne trudności), jak i poza Msza św. (odległość od kościoła, Wiatyk, wielka ilość chorych, itp.)³².

Analiza samej Instrukcji, jak i związanego z nią *Obrzędu wyznaczenia szafarza nadzwyczajnego Komunii św.*³³, ukazuje wyraźnie różnice zachodzące między akolitą a „innym szafarzem nadzwyczajnym Eucharystii”. Ten ostatni bowiem, a może nim być nie tylko mężczyzna, ale i kobieta, bywa wyznaczany bądź to doraźnie³⁴, bądź też na stałe³⁵, by udzielał Komunii św. wiernym (i sam ją przyjmował) w wypadku, gdy: „a) nie ma kapłana, diakona i akolity; b) wyżej wymienieni nie mogą na skutek zajęć duszpasterskich, choroby i podobnego wieku udzielać Komunii św.; c) wiernych przystępujących do Komunii św. jest tak dużo, że sprawowanie Najśw. Ofiary lub udzielanie Eucharystii poza Mszą św. zanadto by się przeciągało”³⁶. Z samego tekstu Instrukcji wynika, że wymienione trzy okoliczności należy brać dysyunktywnie. W załączonym natomiast do Instrukcji komentarzu św. Kongregacja wyjaśnia, że „udzielanie wiernym ciała i krwi Pańskiej jest z reguły (de more) obowiązkiem księży i diakonów” i dlatego „tylko w wypadkach określonych Instrukcją *Immensae caritatis* można to zadanie powierzyć ludziom świeckim”³⁷.

Rytuał Rzymski uwzględniając powyższe zasady wymienia na trzecim miejscu po a) księżach i diakonach oraz b) akolitach „innych szafarzy nadzwyczajnych Komunii św.”, ale równocześnie zaznacza, że Ordynariusz miejscowy może upoważnić tylko „innych szafarzy nadzwyczajnych do udzielania Komunii św., ilekroć uzna to za konieczne dla dobra wiernych, a nie ma na miejscu kapłana ani diakona, albo akolity”³⁸.

Wnioski nasuwające się z analizy posoborowych dokumentów kościelnych można by streścić w następujących trzech punktach:

1. dotychczasowe rozróżnienia szafarza „zwyčajnego” i „nadzwyczajnego” pozostaje nadal w mocy, chociaż

2. daje się zauważyć wyraźne przesunięcie funkcji, jakie spełniał dawniej diakon, na akolitę i częściowo na „innego szafarza nadzwyczajnego Eucharystii”, przy czym

³² Por. S. Congregatio de Disciplina Sacramentorum, *Instructio de Communionis sacramentali quibusdam in adiunctis faciliore reddenda*, „Notitiae” 9 (1973) 157—164.

³³ Por. S. Congregatio pro Cultu Divino, *Ritus ad deputandum ministrum extraordinarium sacrae Communionis distribuendae*, „Notitiae” 9 (1973) 165—167.

³⁴ Por. np. nr 1. I. i 1. II. wspomnianej Instrukcji oraz *Ritus ad deputandum ministrum sacrae Communionis ad actum distribuendae*, „Notitiae” 9 (1973) 167.

³⁵ Por. *Instructio*, nr 1.

³⁶ Tamże, nr 1, I.

³⁷ *Commentarium*, „Notitiae” 9 (1973) 170.

³⁸ *Rituale Romanum etc., De Sacra Communione...*, nr 17.

3. diakon uznany za szafarza zwyczajnego tego Sakramentu staje się bezpośrednim pomocnikiem biskupa i kapłana.

Pomocnicza rola diakona nie pozwala mu, chociaż jest on szafarzem zwyczajnym Eucharystii, występować w charakterze przewodniczącego (celebransa) zgromadzeń liturgicznych wtedy, gdy biorą w nich czynny udział księża. Udzielanie wiernym Komunii św. nie jest funkcją prezydencjalną, lecz pomocniczą, w przeciwieństwie do wystawiania Najśw. Sakramentu do publicznej adoracji i udzielania Nim wiernym błogosławieństwa. Stąd też diakon, który może zastąpić księdza w udzielaniu wiernym Komunii św., nie może go zastąpić, o ile kapłan jest obecny, w odprawianiu nabożeństw eucharystycznych. Z zachowaniem właściwej proporcji oraz warunków wyznaczonych przez Kościół uwagi powyższe stosują się także do akolitów, którzy jako szafarze nadzwyczajni Eucharystii zobowiązani są na mocy swego urzędu nie tylko usługiwać księdzu i diakonowi, ale także ich zastępować w określonych prawem okolicznościach.

Warszawa

KS. LUCJAN BALTER, SAC

MODLITWA NIEWIDOMEGO

Słowo Boże, wyczuwam cię,
choć cię nie widzę, rozumiem cię,
dotykam ciebie, wejść przez mą powłokę,
dotrzyj do mego serca, przeniknij moje wnętrze!
Słowo Boże, wyczuwam cię,
bądź światłem moich ciemności!
Choć mrokiem jest okryty dla mnie firmament,
rozjaśnij niebo mej duszy!
Słowo Boże, ciemności mych oczu,
rozbłyśnij światłością wewnętrzną!
O ciemności liter i punktów,
ty będziesz dla mnie światłością!